

Katarzyna Tracz

ORCID: 0000-0001-5595-1848

Uniwersytet Wrocławski

<https://doi.org/10.19195/1733-5779.44.4>

Transkrypcja aktów urodzenia dzieci par jednopłciowych. Rozważania *de lege lata* i *de lege ferenda fundamentali*

JEL Classification: K10, K38, K40

Słowa kluczowe: transkrypcja aktów urodzenia, prawa człowieka, prawo Unii Europejskiej

Keywords: transcription of birth certificates, human rights, European Union law

Abstrakt: Celem rozważań jest przedstawienie kwestii dopuszczalności transkrypcji aktów urodzenia dzieci par jednopłciowych. Polski porządek prawny nie akceptuje małżeństw homoseksualnych, co prowadzi do odmowy dokonania transkrypcji takich aktów ze względu na zastosowanie klauzuli porządku publicznego. W konsekwencji małoletni obywatel Rzeczypospolitej Polskiej pozbawiony jest możliwości uzyskania dokumentów tożsamości oraz nadania numeru PESEL, co utrudnia wykonywanie przysługujących mu praw obywatelskich oraz wynikających z prawa unijnego — prawa do swobodnego przemieszczania się i pobytu na terenie państw członkowskich. W pracy szczegółowej analizie poddane zostało orzecznictwo sądów administracyjnych oraz Trybunału Sprawiedliwości Unii Europejskiej w odniesieniu do rozwiązań prawnych *de lege lata* oraz jego wpływ na praktykę organów administracji publicznej. Ocenie poddano także projekt ustawy nowelizującej regulacje dotyczące transkrypcji pod kątem postulowanych rozwiązań *de lege ferenda*.

Transcription of birth certificates of children of same-sex couples: *De lege lata* and *de lege ferenda fundamentali* considerations

Abstract: The aim of these considerations is to outline the question of admissibility of transcription of birth certificates of children of same-sex couples. The Polish legal order does not accept homosexual marriages, which leads to a refusal to transcribe such acts due to the application of the public order clause. As a result, a minor citizen of the Republic of Poland is deprived of the possibility of obtaining identity documents and assigning a PESEL number, which hinders the exercise of his civil rights and those arising from EU law — the right to freedom of movement and residence in the territory of member states. The paper analyzes in detail the jurisprudence of administrative

courts and the Court of Justice of the European Union with regard to *de lege lata* legal solutions and its impact on the practice of public administration bodies. The draft law amending the regulations on transcription was also evaluated in terms of postulated *de lege ferenda* solutions.

Wstęp

Artykuł porusza kwestię dopuszczalności dokonywania w obecnym stanie prawnym transkrypcji do polskiego rejestru stanu cywilnego zagranicznych aktów urodzenia, w których jako rodzice widnieją pary jedнопłciowe. Zagadnienie to ma istotny wymiar praktyczny, gdyż brak transkrypcji uniemożliwia wydanie dziecku dokumentów tożsamości — dowodu oraz paszportu, a to z kolei prowadzi do ograniczenia swobody przemieszczania się w Unii Europejskiej. Zgodnie bowiem z regulacją art. 104 ust. 5 ustawy z dnia 28 listopada 2014 roku — Prawo o aktach stanu cywilnego¹ obywatel polski, który ubiega się o wydanie polskiego dokumentu tożsamości bądź nadanie numeru PESEL, obowiązany jest dokonać transkrypcji zagranicznego dokumentu stanu cywilnego. W ostatnich latach w judykaturze pojawiły się rozbieżne kierunki orzecznicze. Pogląd mniejszościowy opowiada się za dopuszczalnością transkrypcji aktów urodzenia dzieci pochodzących od rodziców jedнопłciowych². Stanowisko przeciwne³ odrzuca możliwość transkrypcji takich dokumentów stanu cywilnego do polskiego porządku prawnego ze względu na klauzulę porządku publicznego, o której mowa w art. 107 pkt 3 p.a.s.c w zw. z art. 7 ustawy z dnia 4 lutego 2011 roku — Prawo prywatne międzynarodowe⁴. Rozbieżności w orzecznictwie doprowadziły do podjęcia uchwały⁵ składu siedmiu sędziów Naczelnego Sądu Administracyjnego (dalej: NSA) z 2 grudnia 2019 roku, której skutkiem transkrypcja takich aktów urodzenia została uniemożliwiona, a tym samym prawo do otrzymania dokumentów tożsamości ograniczone. Istotne znaczenie w kontekście omawianej problematyki miało wydanie wyroku Trybunału Sprawiedliwości Unii Europejskiej⁶ (dalej: TSUE) z 14 grudnia 2021 roku, sygn. C-490/20, i związanego z nim postanowienia TSUE⁷ z 24 czerwca 2022 roku, sygn. C-2/21, które zapadło w odpowiedzi na pytanie prejudycjalne Wojewódzkiego Sądu Administracyjnego (dalej: WSA) w Krakowie.

¹ Ustawa z dnia 28 listopada 2014 roku Prawo o aktach stanu cywilnego (tekst jedn. Dz.U. z 2022 r. poz. 1681 z późn. zm.); dalej: p.a.s.c.

² Wyrok NSA z 10 października 2018 roku, II OSK 2552/16, LEX nr 2586953; wyrok WSA w Poznaniu z 5 kwietnia 2018 roku, II SA/Po 1169, LEX nr 2478177.

³ Wyrok NSA z 20 czerwca 2018 roku, II OSK 1808/16, LEX nr 2513922; wyrok WSA w Gliwicach z 6 kwietnia 2016 roku, II SA/GI 1157/15, LEX nr 2035383; wyrok WSA w Łodzi z 14 lutego 2013 roku, III SA/Łd 1100/12, LEX nr 1287159.

⁴ Ustawa z dnia 4 lutego 2011 roku — Prawo prywatne międzynarodowe (tekst jedn. Dz.U. z 2015 r. poz. 1792); dalej: p.p.m.

⁵ Uchwała NSA z 2 grudnia 2019 roku, II OPS 1/19, ONSAiWSA 2020, nr 2, poz. 11.

⁶ Wyrok TS z 14 grudnia 2021 roku, C-490/20, *V.M.A. przeciwko Stolichna obshtina, rayon „Pancharevo”*, LEX nr 3271868.

⁷ Postanowienie TSUE z 24 czerwca 2022 roku, C-2/21, ECLI:EU:C:2022:502.

Istota i charakter prawny transkrypcji

Zauważalna jest w ostatnich latach tendencja do odchodzenia od tradycyjnego rozumienia rodziny, a co za tym idzie — rodzicielstwa jako sumy macierzyństwa i ojcostwa. W licznych krajach na świecie dopuszczono możliwość zawierania małżeństw i związków partnerskich przez pary jedнопłciowe⁸. Wynikające z tych odmienności różnice w prawodawstwach poszczególnych państw dotyczące pojmowania stosunków filiacyjnych prowadzą do wielu problemów prawnych, które wyłaniają się na tle indywidualnych i konkretnych spraw administracyjnych i sądowniczoadministracyjnych⁹.

Doniosłość prawna aktów stanu cywilnego wynika z faktu, że jak wskazano w art. 3 p.a.s.c., mają one szczególną moc prawną, gdyż stanowią wyłączny dowód zdarzeń w nich stwierdzonych. Rejestracja stanu cywilnego obywateli może zostać dokonana w sposób pierwotny — w polskim rejestrze — bądź drogą transkrypcji — jako rejestracja pochodna¹⁰. Zgodnie z treścią art. 104 ust. 1 i 2 p.a.s.c. zagraniczny dokument stanu cywilnego może zostać przeniesiony do rejestru stanu cywilnego w drodze transkrypcji, polegającej na wiernym i literalnym przeniesieniu jego treści. W doktrynie wyróżnia się dwie koncepcje charakteru prawnego transkrypcji. Zgodnie z pierwszą z nich ma ona charakter rejestracji zdarzenia prawnego, które zaszło za granicą¹¹. Dominująca jednak wydaje się koncepcja opowiadająca się za „reprodukcyjnym” charakterem transkrypcji, co oznacza, że sprowadza się ona do wiernego przetransponowania obcego aktu do polskiego systemu rejestracji¹², ale nie prowadzi jednocześnie do skutku w postaci uznania stosunku, którego istnienie stwierdza zagraniczny akt stanu cywilnego¹³. Co za tym idzie, za niedopuszczalne uważa się wprowadzanie jakichkolwiek zmian w transkrybowanym akcie. W krajowym porządku prawnym możemy wyróżnić podział na transkrypcję fakultatywną oraz transkrypcję obligatoryjną¹⁴, której dokonanie jest konieczne w kontekście postępowań administracyjnych dotyczących wydania polskiego dokumentu tożsamości (dowód osobisty, paszport) bądź

⁸ https://europa.eu/youreurope/citizens/family/couple/marriage/index_pl.htm (dostęp: 10.12.2022).

⁹ E. Przyśliwska-Urbaneck, [w:] *Kolizyjne i procesowe aspekty prawa rodzinnego*, red. J. Gołaczyński, W. Popiołek, Warszawa 2019, <https://sip.legalis.pl/document-full.seam?documentId=mjxw62zogi3damrrgyztinjoge3> (dostęp: 12.12.2022).

¹⁰ P. Mostowik, *O żądaniach wpisu w polskim rejestrze stanu cywilnego zagranicznej fikcji prawnej pochodzenia dziecka od „rodziców jedнопłciowych”*, „Forum Prawnicze” 2019, nr 6 (56), s. 4.

¹¹ P. Wypych, *Charakter prawny transkrypcji aktu stanu cywilnego sporządzonego za granicą*, „Kwartalnik Prawa Prywatnego” 2003, nr 1, s. 192–193.

¹² Wyrok NSA z 17 grudnia 2014 roku, II OSK 1298/13, LEX nr 1772336.

¹³ M. Zachariasiewicz, *Transkrypcja aktów urodzenia dzieci par jedнопłciowych*, „Studia Prawno-Ekonomiczne” 111, 2019, s. 148.

¹⁴ K. Drewniowska, *Glosa do uchwały Naczelnego Sądu Administracyjnego z dnia 2 grudnia 2019 roku, sygn. II OPS 1/19*, „Przegląd Prawa i Administracji” 127, 2021, s. 551.

nadania numeru PESEL. Zgodnie bowiem z art. 104 ust. 5 p.a.s.c. w sytuacji, gdy obywatel polski, którego dotyczy zagraniczny dokument stanu cywilnego, ubiega się o wydanie jednego ze wskazanych dokumentów bądź nadanie numeru PESEL, transkrypcja ta jest obligatoryjna. Jak wspomniano wyżej, zgodnie z art. 3 p.a.s.c. akty stanu cywilnego stanowią wyłączny dowód zdarzeń w nich stwierdzonych, a wszelka ich niezgodność z prawdą może być udowodniona jedynie w postępowaniu sądowym. Dotyczy to również zagranicznych dokumentów stanu cywilnego, którym przysługuje taka sama moc prawna, jak aktom krajowym — także bez transkrypcji, o czym przesądza art. 1138 kodeksu postępowania cywilnego¹⁵ i co zostało potwierdzone w postanowieniu Sądu Najwyższego, sygn. III CSK 380/06¹⁶. Choć więc zagraniczne akty mają moc dowodową równą aktom krajowym, to w tych szczególnych przypadkach ubiegania się o dokumenty tożsamości czy też nadanie numeru PESEL transkrypcja jest obligatoryjna, a jej wymóg narzuca wielu problemów w sytuacji, gdy chodzi o akty dzieci pochodzących od rodziców jednopłciowych.

Rozbieżności w orzecznictwie przed 2019 rokiem

Jak wspomniano na wstępie, przed podjęciem uchwały siedmiu sędziów NSA z 2 grudnia 2019 roku judykatura opowiadała się w przeważającej mierze za niedopuszczalnością transkrypcji takich aktów, chociaż pojawiły się odstępstwa od takiej postawy. Ta linia orzecznicza nie wychodziła w analizie problemu poza zagadnienie transkrypcji oraz opierała się na literalnej wykładni przepisów prawa o aktach stanu cywilnego¹⁷. Argumenty, na których sądy się opierały, odmawiając dopuszczalności transkrypcji, wywodzić się miały z całości porządku prawnego RP. W uzasadnieniach wyroków przywoływano przepisy Konstytucji Rzeczypospolitej Polskiej¹⁸, a ściślej — art. 18, który stanowi o małżeństwie jako związku kobiety i mężczyzny. Wskazywano także na przepisy ustawy z dnia 25 lutego 1964 roku — Kodeks rodzinny i opiekuńczy¹⁹. Zgodnie z nimi matką jest zawsze kobieta, która dziecko urodziła, zaś ojcostwo przypisane jest mężczyźnie. Z przepisami rangi konstytucyjnej i kodeksowej korelują przepisy prawa o aktach stanu cywilnego oraz prawa prywatnego międzynarodowego umożliwiające odmowę transkrypcji aktu urodzenia, gdyby była ona sprzeczna z podstawowymi

¹⁵ Ustawa z dnia 17 listopada 1964 roku Kodeks Postępowania Cywilnego (Dz.U. z 1964 r. Nr 43, poz. 296, tekst jedn. Dz.U. z 2021 r. poz. 1805); dalej: k.p.c.

¹⁶ Postanowienie SN z 16 marca 2007 roku, III CSK 380/06, LEX nr 457689.

¹⁷ T.J. Tadla, *Transkrypcja aktu stanu cywilnego. Glosa do uchwały NSA z dnia 2 grudnia 2019 r., II OPS I/19, „Państwo i Prawo” 2022, nr 3 (77), s. 170–178.*

¹⁸ Konstytucja Rzeczypospolitej Polskiej z dnia 2 kwietnia 1997 roku (Dz.U. z 1997 r. Nr 78, poz. 483 z późn. zm.); dalej: Konstytucja RP.

¹⁹ Ustawa z dnia 25 lutego 1964 roku Kodeks rodzinny i opiekuńczy (tekst jedn. Dz.U. z 2020 r. poz. 1359); dalej: k.r.o.

zasadami porządku prawnego RP (art. 107 ust. 3 p.a.s.c w zw. z art. 7 p.p.m.)²⁰. Art. 107 pkt 3 p.a.s.c stanowi więc klauzulę porządku publicznego, będącą przesłanką odmowy transkrypcji, na którą to przesłankę powołują się zarówno organy administracji, jak i sądy administracyjne, wydając decyzje i wyroki odmowne. Prowadzi to w konsekwencji do sytuacji, w której: „Państwo polskie odmawia [...] urzędowego potwierdzenia faktu, że znajdujące się w takiej sytuacji dzieci będące obywatelami polskimi istnieją jako podmioty prawa. W sensie urzędowym uważa się je za nieistniejące”²¹. Jak wspomniano wcześniej, w 2018 roku pojawiło się przeciwne stanowisko, które kierowane szerszym rozumieniem problemu oraz wykładnią systemową²² dopuściło możliwość transkrypcji problematycznych aktów. Jedno z takich orzeczeń zapadło w wyroku NSA z 10 października 2018 roku, gdzie sąd orzekł, że:

Nie jest zgodne z obowiązującymi przepisami prawa takie działanie, aby poprzez klauzulę porządku publicznego, odmawiać transkrypcji ze względu na porządek publiczny [...] i tym samym nie realizować obowiązku wynikającego z ustawy [...]. To bowiem w konsekwencji prowadzi do sytuacji, że małoletniemu odmawia się na przykład wydania dokumentu poświadczającego tożsamość [...]”²³.

Sąd stwierdził tym samym, że transkrypcja zagranicznego aktu urodzenia nie stoi w sprzeczności z polskim porządkiem publicznym, gdy realizowana jest w celu ochrony interesów dziecka, na przykład poświadczenia jego tożsamości. Sąd przyznał więc prymat prawom jednostki — dobru dziecka — nad podstawowymi zasadami porządku publicznego i spójnością rejestru aktów stanu cywilnego²⁴. Podobne stanowisko pojawiło się w orzeczeniu WSA w Poznaniu²⁵ z dnia 5 kwietnia 2018 roku. W tym orzeczeniu sąd opowiedział się za dopuszczalnością transkrypcji problematycznych aktów, powołując się na konieczność prokonstytucyjnej wykładni przepisów ustawy prawa o aktach stanu cywilnego, ze szczególnym uwzględnieniem wartości, którą niewątpliwie było w rozważanej sprawie dobro dziecka. Sąd oparł swoje rozważania na konstytucyjnych zasadach dobra dziecka, a także przepisach Konwencji o prawach dziecka²⁶, która w art. 3 ust. 1 stanowi, że wszystkie działania państwa podejmowane wobec dzieci muszą uwzględniać i zabezpieczać ich najlepszy interes.

²⁰ Wyrok WSA w Łodzi z dnia 14 lutego 2013 roku, III SA/Łd 1100/12.

²¹ M. Zachariasiewicz, *Klauzula porządku publicznego jako instrument ochrony materialno-prawnych interesów i wartości fori*, wyd. 1, Warszawa 2018, Legalis, s. 37.

²² T.J. Tadla, *op.cit.*, s. 3–4.

²³ Wyrok NSA z dnia 10 października 2018 roku, II OSK 2552/16, LEX nr 2586953.

²⁴ P. Sadowski, *Glosa do wyroku NSA z dnia 10 października 2018 r., II OSK 2552/16*, „Ius Novum” 14, 2020, nr 1, s. 203–218.

²⁵ Wyrok WSA w Poznaniu z 5 kwietnia 2018 roku, II SA/Po 1169, LEX nr 2478177.

²⁶ Konwencja o prawach dziecka z dnia 20 listopada 1989 roku (Dz.U. z 1991 r. Nr 120, poz. 526).

W ten sposób w doktrynie i judykaturze zaczęły funkcjonować dwie linie interpretacyjne i orzecznicze: jedna — odmawiająca możliwości transkrypcji, a tym samym godząca w prawa dziecka i obywatela RP, druga — umożliwiająca transkrypcję, proponująca między innymi pominięcie danych jednego z rodziców, lecz prowadząca jednocześnie do sytuacji braku literalnej transkrypcji, wbrew wymogom ustawowym. Rozbieżności w działaniach organów administracji i orzecznictwie sądów oraz brak inicjatywy ustawodawcy doprowadziły do podjęcia uchwały przez NSA.

Rola i znaczenie uchwały NSA z dnia 2 grudnia 2019 roku, sygn. II OPS 1/19, dla transkrypcji zagranicznych aktów urodzenia

NSA po rozpoznaniu pytania dotyczącego zagadnienia dopuszczalności transkrypcji zagranicznych aktów urodzenia dzieci rodziców jedнопłciowych orzekł, że przepisy art. 104 ust. 5 i art. 107 pkt 3 w zw. z art. 7 p.p.m. nie dopuszczają transkrypcji zagranicznego aktu urodzenia, w którym to akcie jako rodzice dziecka widnieją osoby tej samej płci. W uzasadnieniu uchwały sąd przeprowadził szczegółowe rozważania dotyczące ogólnych zasad i znaczenia transkrypcji zagranicznych dokumentów stanu cywilnego, wykładni pojęcia transkrypcji obligatoryjnej i skutków odmowy tejże transkrypcji w kontekście postępowań o wydanie dokumentów tożsamości oraz nadanie numeru PESEL, stosowania klauzuli porządku publicznego oraz odmowy transkrypcji w kontekście zobowiązań prawnomiędzynarodowych²⁷.

NSA zauważył, że transkrypcja nie ma charakteru rejestracyjnego. Jest ona jedynie czynnością deklaratoryjną, a co za tym idzie — nie rodzi skutków konstytutywnych²⁸. W wyniku przeprowadzenia transkrypcji powstaje niezależny akt stanu cywilnego, który jest równy pod względem mocy dowodowej aktom pierwotnie powstałym w kraju. Takie rozumienie transkrypcji co do zasady unieemożliwia dokonywanie zmian w treści aktu transkrybowanego, jednak w związku z występującymi odrębnościami w systemach rejestracji treść dokumentu zagranicznego może się różnić od aktu transkrybowanego, o ile nie będzie to prowadzić do sprzeczności pomiędzy tymi dwoma dokumentami²⁹.

Według NSA obligatoryjność transkrypcji nie wyłącza stosowania art. 107 p.a.s.c., dotyczącego przesłanek jej odmowy. Obligatoryjność ta stwarza jednak „podwyższony standard dowodowy w wymienionych [...] postępowaniach”³⁰. Gdy chodzi o dalszą wykładnię art. 104 ust. 5 p.a.s.c., to zgodnie z treścią uza-

²⁷ M. Wojewoda, *Zagraniczne rodzicielstwo osób jednej płci a rejestracja stanu cywilnego w Polsce. Glosa do uchwały NSA z dnia 2 grudnia 2019 r., II OPS 1/19*, „Europejski Przegląd Sądowy” 2020, nr 8, s. 30–38.

²⁸ Uchwała NSA z 2 grudnia 2019 roku, II OPS 1/19, ONSAiWSA 2020, nr 2, poz. 11.

²⁹ *Ibidem*.

³⁰ *Ibidem*.

sadnienia do projektu ustawy prawo o aktach stanu cywilnego NSA stwierdził, że chodzi tutaj o trzy odrębne sytuacje. Zgodnie z wykładnią sądu transkrypcja jest obligatoryjna, gdy: 1) obywatel polski, którego dotyczy zagraniczny dokument stanu cywilnego, posiada akt potwierdzający zdarzenia wcześniejsze na terytorium RP i żąda dokonania czynności z zakresu rejestracji; 2) obywatel ubiega się o polski dokument tożsamości; 3) obywatel ubiega się o nadanie numeru PESEL. Co istotne, NSA stwierdził także, że obligatoryjność transkrypcji nie ujemnie zasadzie z art. 1138 k.p.c. potwierdzonej uchwałą SN z dnia 20 listopada 2012 roku, zgodnie z którą zagraniczne akty stanu cywilnego stanowią wyłączny dowód zdarzeń w nich stwierdzonych, także gdy nie zostały poddane transkrypcji³¹.

NSA potwierdził także, że zgodnie z przepisami ustawy z dnia 13 lipca 2006 roku o dokumentach paszportowych³² oraz ustawy z dnia 6 sierpnia 2010 roku o dowodach osobistych³³ każdy obywatel ma prawo do otrzymania paszportu i dowodu osobistego, a ustawy te nie przewidują konieczności dokonania transkrypcji w celu uzyskania tych dokumentów. Analogicznie nie ma takiego obowiązku w ustawie z dnia 24 września 2010 roku o ewidencji ludności³⁴ w sytuacji ubiegania się o nadanie numeru PESEL. W konsekwencji NSA, próbując rozwiązać problem wykładni obligatoryjnej uniemożliwiającej uzyskanie dokumentów dzieciom rodziców tej samej płci, stwierdził, że:

prawidłowa wykładnia art. 104 ust. 5 p.a.s.c. nie może bowiem prowadzić do uzależnienia uzyskania przez obywatela polskiego dowodu tożsamości albo numeru PESEL od dokonania przez organ transkrypcji, która nie jest możliwa tylko z tego powodu, że w zagranicznym akcie urodzenia dziecka podano zamiast danych ojca dane kobiety, która pozostaje w nieznanym polskiemu prawu związku partnerskim z matką dziecka będącą obywatelką polską.

Odmawiając możliwości transkrypcji problematycznych aktów, NSA uznał, że klauzula porządku publicznego — mimo swojego wyjątkowego charakteru³⁵ — będzie miała w przedmiotowej sprawie zastosowanie, gdyż jest swoistym bezpiecznikiem zapewniającym ochronę „krajowego porządku prawnego przed jego naruszeniem w postaci nadania skuteczności (uznania) aktu stanu cywilnego nieodpowiadającego fundamentalnym zasadom porządku prawnego”³⁶. Sąd przyjął też, że postępowanie o transkrypcję aktu urodzenia jest odrębne od po-

³¹ Uchwała SN (7) z 20 listopada 2012 roku, III CZP 58/12, OSNC 2013, nr 5, poz. 55.

³² Ustawa z dnia 27 stycznia 2022 roku o dokumentach paszportowych (Dz.U. z 2022 r. poz. 350 z późn. zm.).

³³ Ustawa z dnia 6 sierpnia 2010 roku o dowodach osobistych (tekst jedn. Dz.U. z 2022 r. poz. 671).

³⁴ Ustawa z dnia 24 września 2010 roku o ewidencji ludności (tekst jedn. Dz.U. z 2022 r. poz. 1191 z późn. zm.).

³⁵ *Prawo prywatne międzynarodowe. Komentarz*, red. M. Pazdan, Warszawa 2018, <https://sip.legalis.pl/document-view.seam?documentId=mjxw62zogi3damjzg44dgmjoobqxa1rtgi2tgnbsge3a> (dostęp: 12.12.2022).

³⁶ Uchwała NSA z 2 grudnia 2019 roku, II OPS 1/19, ONSAiWSA 2020, nr 2, poz. 11.

stępowania wymienionych w art. 104 ust. 5 p.a.s.c., a co za tym idzie, to w tamtych postępowaniach należy się powoływać na fundamentalną zasadę dobra dziecka, niejako przerzucając ciężar jej stosowania na postępowania szczególne z art. 104 ust. 5 p.a.s.c. Rozumowanie odrzucające ścisły związek postępowania o transkrypcję obligatoryjną od postępowania o wydanie dokumentów bądź nadanie numeru PESEL wydaje się jednak nieprawidłowe, a odrzucenie możliwości powoływania się na zasadę dobra dziecka jest sprzeczne z orzecznictwem Trybunału Konstytucyjnego, stwierdzającym, że nakaz ochrony dobra dziecka jest zasadą pierwszorzędą, której powinny być podporządkowane inne regulacje prawne³⁷.

Proponowane przez NSA w uzasadnieniu uchwały rozwiązanie, zgodnie z którym organy administracji powinny stosować przepisy w ten sposób, aby umożliwić uzyskanie dokumentów i nadanie numeru PESEL, nie wpłynęło w kolejnych latach na praktykę organów administracji. Zgodnie z informacjami podanymi na stronie BIP Rzecznika Praw Obywatelskich (dalej: RPO) konsulowie w dalszym ciągu wymagają odpisów polskich aktów urodzenia, opierając się na rozporządzeniu MSWiA w sprawie dokumentów paszportowych³⁸, a kierownicy USC odmawiają transkrypcji aktów, w których jako rodzice wpisane są osoby tej samej płci³⁹.

Orzecznictwo Trybunału Sprawiedliwości Unii Europejskiej — sprawy C-490/20 oraz C-2/21

Kolejno w 2021 oraz 2022 roku zapadły dwa orzeczenia TSUE, które dotyczyły omawianego problemu transkrypcji zagranicznych aktów urodzenia dzieci rodziców tej samej płci i dalej szerszego kontekstu, a mianowicie zagadnienia swobody przemieszczania się w Unii Europejskiej przez dziecko będące pod pieczę tych rodziców. Oba orzeczenia zapadły w odpowiedzi na pytania prejudycjalne sądów administracyjnych. Pierwsze pytanie zostało zadane 2 października 2020 roku przez Administrativen sad Sofia-grad (sąd administracyjny w Sofii). Drugie pytanie prejudycjalne⁴⁰ zadał 9 grudnia 2020 roku WSA w Krakowie. Decyzją prezesa Trybunału postępowanie to zostało jednak zawieszono do czasu rozstrzygnięcia wcześniejszego postępowania w sprawie wszczętej pytaniem sądu bułgarskiego, ze względu na istotne powiązania między nimi. Pierwsza sprawa rozstrzygnięta

³⁷ Wyrok TK z dnia 28 kwietnia 2003 roku, K 18/02, OTK-A 2003, nr 4, poz. 32.

³⁸ <https://bip.brpo.gov.pl/pl/content/rpo-dzieci-ze-zwiazkow-osob-jednej-plci-bez-prawa-do-polskich-dokumentow> (dostęp: 3.12.2022); <https://bip.brpo.gov.pl/pl/content/rpo-polskie-dokumenty-i-dla-dzieci-z-zagranicznych-zwiazkow-osob-jednej-plci> (dostęp: 3.12.2022).

³⁹ <https://bip.brpo.gov.pl/pl/content/mc-o-peselu-dowodzie-dla-dzieci-z-zagranicznym-aktem-urodzenia-w-zwiazku-jednopciowym> (dostęp: 3.12.2022).

⁴⁰ <https://bip.krakow.wsa.gov.pl/287/komunikat-w-sprawie-o-sygn-iii-sakr-121719.html> (dostęp: 6.12.2022).

została wyrokiem z dnia 14 grudnia 2021 roku *Stolichna obshtina, rayon „Pancharevo”* (C-490/20), następnie zgodnie z treścią art. 99 regulaminu postępowania przed Trybunałem Sprawiedliwości⁴¹ w sprawie polskiej Trybunał orzekł postanowieniem z dnia 24 czerwca 2022 roku (C-2/21).

Obie sprawy zasadniczo dotyczyły tego samego problemu, czyli odmowy transkrypcji do krajowych systemów rejestracji stanu cywilnego aktów urodzenia, w których jako rodzice były wpisane dwie matki. Bułgarski system prawny, analogicznie do polskiego, nie przewiduje dopuszczalności zawierania małżeństw jedнопłciowych, co w konsekwencji prowadzi do odmowy rejestracji bądź transkrypcji aktów stanu cywilnego zawierających takie dane. W obu przypadkach krajowe organy administracji odmówiły więc dokonania takich czynności, powołując się na sprzeczność z podstawowymi zasadami porządku prawnego tego kraju. W jednej i drugiej sprawie decyzje odmowne zaskarżono — w sprawie bułgarskiej skargę wniosła obywatelka Bułgarii, matka dziecka — V.M.A, z kolei w sprawie polskiej skargę tę wniósł RPO.

Pytania prejudycjalne obu sądów zasadniczo dążyły do ustalenia tej samej kwestii. Sądy zmierzały do rozstrzygnięcia tego, czy przepisy prawa unijnego, w tym regulacje dotyczące obywatelstwa Unii, prawa do swobodnego przemieszczania się i przebywania na terytorium państw członkowskich w powiązaniu z regulacjami Karty praw podstawowych⁴² dotyczącymi poszanowania życia prywatnego i rodzinnego oraz praw dziecka należy interpretować w ten sposób, że stoją na przeszkodzie temu, by organy państwa, którego to dziecko jest obywatelem, mogły odmówić transkrypcji bądź wydania takiego aktu urodzenia, umożliwiającego temu dziecku uzyskanie dokumentu tożsamości⁴³.

W związku z faktem, że obie sprawy dotyczyły analogicznych sytuacji, a ramy prawne w zakresie prawa międzynarodowego oraz prawa unijnego obu postępowań i sformułowanie pytań prejudycjalnych są niemalże jednakowe, omówienie obu orzeczeń należy w mojej opinii przeprowadzić wspólnie. W obu postępowaniach zapadły bowiem tożsame rozstrzygnięcia. W sprawie C-490/20 Trybunał orzekł, że przepisy art. 4 ust. 2 Traktatu o Unii Europejskiej⁴⁴, art. 20 i 21 Traktatu o Funkcjonowaniu Unii Europejskiej⁴⁵ oraz art. 7, 24 i 45 KPP w powiązaniu z art. 4 ust. 3 dyrektywy 2004/38/WE Parlamentu Europejskiego i Rady z dnia

⁴¹ Regulamin postępowania przed Trybunałem Sprawiedliwości (Dz.U. UE. L. z 2012 r. Nr 265, s. 1 z późn. zm.).

⁴² Karta praw podstawowych Unii Europejskiej (Dz.U. UE. C. z 2007 r. Nr 303, s. 1 z późn. zm., dalej: KPP).

⁴³ Wyrok TS z 14 grudnia 2021 roku, C-490/20, *V.M.A. przeciwko Stolichna obshtina, rayon „Pancharevo”*, LEX nr 3271868, pkt 32; Postanowienie TSUE z 24 czerwca 2022 roku, C-2/21, ECLI:EU:C:2022:502, pkt 33.

⁴⁴ Traktat o Unii Europejskiej (Dz.U. z 2004 r. Nr 90, poz. 864/30 z późn. zm., dalej: TUE).

⁴⁵ Traktat o funkcjonowaniu Unii Europejskiej (Dz.U. z 2004 r. Nr 90, poz. 864/2 z późn. zm., dalej: TFUE).

29 kwietnia 2004 roku⁴⁶ należy rozumieć w ten sposób, że gdy sprawa dotyczy dziecka będącego obywatelem Unii, a którego akt urodzenia wskazuje rodziców tej samej płci:

państwo członkowskie, którego to dziecko jest obywatelem, jest zobowiązane z jednej strony do wydania mu dowodu tożsamości lub paszportu bez konieczności uprzedniego sporządzenia aktu urodzenia przez organy krajowe, a także z drugiej strony, do uznania, podobnie jak każde inne państwo członkowskie, dokumentu pochodzącego od przyjmującego państwa członkowskiego umożliwiającego wspomnianemu dziecku korzystanie, wraz z każdą z tych dwóch osób, z przysługującego mu prawa do swobodnego przemieszczania się i pobytu na terytorium państw członkowskich⁴⁷.

Z sentencji rozstrzygnięć wynikają więc dwie kwestie. Pierwszą jest obowiązek państw członkowskich wydawania dzieciom par jedнопłciowych dokumentów tożsamości na podstawie aktów stanu cywilnego sporządzonych w innym państwie członkowskim. Drugą jest konieczność wzajemnego uznawania dokumentów pochodzących z innych państw członkowskich w celu umożliwienia realizacji unijnego prawa do swobodnego przemieszczania się tego dziecka wraz z jego rodzicami.

W kontekście problematyki artykułu kluczowe jest zagadnienie pierwsze. W uzasadnieniach tak postawionej tezy TSUE zwrócił uwagę na to, że art. 4 ust. 3 dyrektywy 2004/38 obliuguje państwa członkowskie do wydawania swoim obywatelom dokumentów tożsamości. Jeśli więc prawo krajowe uzależnia wydanie tych dokumentów od uprzedniego sporządzenia bądź uprzedniej transkrypcji aktów urodzenia, „państwo członkowskie nie może powoływać się na swoje prawo krajowe, by odmówić sporządzenia [...] takiego dowodu tożsamości lub paszportu”⁴⁸. Dalej TSUE potwierdził, że regulacje dotyczące rejestracji stanu cywilnego czy prawa rodzinnego należą do wyłącznej kompetencji państw członkowskich, jednakże państwa te zobowiązane są do wykonywania swych kompetencji w zgodzie z prawem unijnym, które ustanawia w art. 21 TFUE swobodę przemieszczania się na terytorium państw członkowskich⁴⁹. W kontekście klauzuli porządku publicznego, na którą powołują się państwa członkowskie, odmawiając transkrypcji zagranicznych aktów dzieci par jedнопłciowych, TSUE stwierdził, że powinna być ona interpretowana wąsko, stosowana w sytuacji poważnego zagrożenia tegoż po-

⁴⁶ Dyrektywa 2004/38/WE Parlamentu Europejskiego i Rady z dnia 29 kwietnia 2004 roku w sprawie prawa obywateli Unii i członków ich rodzin do swobodnego przemieszczania się i pobytu na terytorium Państw Członkowskich, zmieniająca rozporządzenie (EWG) nr 1612/68 i uchylająca dyrektywy 64/221/EWG, 68/360/EWG, 72/194/EWG, 73/148/EWG, 75/34/EWG, 75/35/EWG, 90/364/EWG, 90/365/EWG i 93/96/EWG (Dz.U. UE. L. z 2004 r. Nr 158, s. 77, dalej: dyrektywa 2004/38).

⁴⁷ Wyrok TS z 14 grudnia 2021 roku, C-490/20, *V.M.A. przeciwko Stolichna obshtina, rayon „Pancharevo”*, LEX nr 3271868, pkt 70; Postanowienie TSUE z 24 czerwca 2022 roku, C-2/21, ECLI:EU:C:2022:502, pkt 52.

⁴⁸ *Ibidem*, pkt 45; *ibidem*, pkt 39.

⁴⁹ *Ibidem*, pkt 52; *ibidem*, pkt 45.

rzędu⁵⁰. Dokonanie transkrypcji i dalej wydanie dokumentów tożsamości w celu umożliwienia wykonywania przysługującej dziecku swobody przemieszczania się nie może być uznane za zagrażające porządkowi publicznemu i „nie oznacza dla państwa członkowskiego, którego dane dziecko jest obywatelem, obowiązku przewidzienia w swoim prawie krajowym rodzicielstwa osób tej samej płci”⁵¹.

Nie sposób nie zauważyć, że rozstrzygnięcia TSUE korespondują z uzasadnieniem omówionej wcześniej uchwały. W jej sentencji NSA odmówił, co prawda, możliwości transkrypcji zagranicznych aktów urodzenia, w których jako rodzice wpisane są osoby tej samej płci, jednakże w uzasadnieniu zaproponował rozwiązania zbieżne z tymi zaprezentowanymi w rozstrzygnięciach TSUE. Orzeczenia te wyznaczyły jednoznacznie sposób rozwiązywania problematycznej kwestii transkrypcji i pożądany kierunek działania krajowych organów administracji w celu załatwienia sprawy administracyjnej dziecka.

Zakres i istota projektowanych zmian legislacyjnych

Przytoczone orzecznictwo sądów administracyjnych oraz TSUE doprowadziło do tego, że ustawodawca dostrzegł potrzebę zmian legislacyjnych w zakresie omawianej materii. Projekt ustawy z dnia 9 maja 2022 roku o zmianie ustawy — Kodeks rodzinny i opiekuńczy oraz niektórych innych ustaw⁵² wprowadza liczne zmiany przepisów ustawy — Prawo o aktach stanu cywilnego, Kodeksu rodzinnego i opiekuńczego oraz w niewielkim zakresie ustaw: o dokumentach paszportowych, o obywatelstwie, o dowodach osobistych oraz o ewidencji ludności. Najważniejsze zmiany, kluczowe w kontekście omawianej problematyki, obejmują nowelizację prawa o aktach stanu cywilnego i dotyczą: 1) zakresu rejestracji krajowej (art. 2 p.a.s.c.); 2) mocy dowodowej aktów stanu cywilnego (art. 3 p.a.s.c.); 3) dodania rozdziału 5a, wprowadzającego nową instytucję zaświadczeń potwierdzających uprawnienie do wykonywania praw określonych w art. 21 ust. 1 TFUE; 4) rejestracji urodzenia w trybie czynności materialno-technicznej (art. 99 p.a.s.c.); 5) transkrypcji obligatoryjnej (art. 104 ust. 5 p.a.s.c.); 6) przesłanek odmowy dokonania transkrypcji (art. 107 p.a.s.c.).

Kierunek działań projektodawcy jasno można odczytać z nowego brzmienia art. 2 ust. 4 p.a.s.c. W przepisie tym wprowadzono katalog zdarzeń podlegających rejestracji w rejestrze stanu cywilnego z wyszczególnieniem w pkt 1 urodzenia rozumianego „jako zdarzenie obejmujące pochodzenie dziecka od kobiety (matki) i mężczyzny (ojca)”⁵³. Dalej przesądzono, że wszelkie czynności związane

⁵⁰ Wyrok TS z 14 grudnia 2021 roku, C-490/20, *V.M.A. przeciwko Stolichna obshtina, rayon „Pancharevo”*, LEX nr 3271868, pkt 55–56.

⁵¹ Postanowienie TSUE z 24 czerwca 2022 roku, C-2/21, ECLI:EU:C:2022:502, pkt 45.

⁵² <https://legislacja.rcl.gov.pl/projekt/12359960/katalog/12881524> (dostęp: 7.12.2022).

⁵³ Projekt ustawy z dnia 9 maja 2022 roku o zmianie ustawy — Kodeks rodzinny i opiekuńczy oraz niektórych innych ustaw, s. 2.

z rejestracją stanu cywilnego (w tym transkrypcja) mogą odnosić się jedynie do zdarzeń, o których mowa w ust. 4 tego artykułu. Projektodawca podkreśla w uzasadnieniu, że rejestr stanu cywilnego jest odbiciem krajowego systemu prawa rodzinnego i powinien przedstawiać instytucje temu prawu właściwe. Nie ma to oznaczać eliminacji rejestracji zdarzeń zagranicznych, jednakże zdarzenia te powinny odpowiadać prawu polskiemu i przewidzianym w nim instytucjom (na przykład rodzicielstwu jako sumie macierzyństwa i ojcostwa)⁵⁴. Projektodawca nie ukrywa więc swojego stanowiska i swojej postawy światopoglądowej, mimo że na wstępie uzasadnienia nowelizacji przyznaje, że jednym z jej celów jest „dostosowanie ustawy do zmieniającego się otoczenia normatywnego w obrocie z zagranicą”⁵⁵.

W kontekście projektowanego art. 3 p.a.s.c., który dotychczas przyznawał wszystkim aktom stanu cywilnego — zarówno krajowym, jak i zagranicznym — szczególną moc dowodową, wprowadzono zmiany polegające na odebraniu tych atrybutów aktom zagranicznym niespełniającym wymogów z art. 2 ust. 4 p.a.s.c. W konsekwencji akty urodzenia, w których jako rodzice wpisane są osoby tej samej płci, pozbawione zostały szczególnej mocy dowodowej. Nowelizacja ta prowadzi więc do różnicowania mocy prawnej aktów zagranicznych w zależności od tego, czy dotyczą one katalogu okoliczności wymienionych przez projektodawcę, czy też nie. Jest to sprzeczne z aktualnym orzecznictwem Sądu Najwyższego⁵⁶, które potwierdziło, że zagraniczne dokumenty urzędowe mają moc dowodową równą dokumentom polskim, a zagraniczne dokumenty stanu cywilnego stanowią wyłączny dowód zdarzeń w nich stwierdzonych, także bez dokonania transkrypcji⁵⁷.

Dalej wprowadzono nowy rozdział 5a dotyczący instytucji zaświadczeń potwierdzających uprawnienie do wykonywania praw z art. 21 ust. 1 TFUE. Zgodnie z jego treścią w sytuacji niemożności transkrypcji aktu urodzenia ze względu na zaistnienie przesłanki z art. 107 pkt 2 (odmowa transkrypcji ze względu na pochodzenie dziecka od rodziców tej samej płci) — osoba wskazana w zagranicznym akcie jako rodzic dziecka będzie miała możliwość uzyskania zaświadczenia, które w zamyśle projektodawcy potwierdzi prawo osób w nim wskazanych do wykonywania wraz z dzieckiem prawa do swobodnego przemieszczania się i pobytu w obrębie UE z art. 21 TFUE. Z założenia projektodawca chciał przez wprowadzenie instytucji zaświadczeń wykonać wyrok C-490/20 i postanowienie C-2/21 TSUE. W rzeczywistości pojawia się tutaj pewna nieścisłość. Orzeczenia stanowiły o konieczności uznania dokumentu pochodzącego od innego państwa członkowskiego, lecz wprowadzenie krajowej instytucji zaświadczeń nie spełnia

⁵⁴ *Ibidem*, s. 19–20.

⁵⁵ *Ibidem*, s. 9.

⁵⁶ Zob. uchwała SN (7) z 20 listopada 2012 roku, III CZP 58/12, OSNC 2013, nr 5, poz. 55.

⁵⁷ <https://bip.brpo.gov.pl/pl/content/rpo-dzieci-zwiazki-jednoplciowe-dokumenty-ms-projekt-opinia> (dostęp: 6.12.2022).

tej funkcji, gdyż — jak zauważył w swojej opinii na temat projektu RPO — orzeczenie stanowiło o konieczności uznania dokumentu pochodzącego od państwa przyjmującego, przez co należy, jak się wydaje, rozumieć zagraniczny akt urodzenia, a nie krajowy dokument z państwa pochodzenia dziecka⁵⁸. Posługiwanie się tymi zaświadczeniami może prowadzić do wielu niedogodności, gdyż nie wiadomo, jak traktowane będą one za granicą, gdzie nie jest znana instytucja zaświadczeń, a normą jest posługiwanie się aktami urodzenia. Ponadto konieczność ubiegania się o zaświadczenie i podjęcia dodatkowych czynności przeczy postanowieniom TSUE, który jednoznacznie wskazał, że środki krajowe utrudniające realizację swobody muszą być zgodne z prawami podstawowymi KPP, a ta jasno stanowi o zakazie dyskryminacji⁵⁹.

W art. 99 projektu ustanowiono możliwość rejestracji urodzenia albo zgonu, które nastąpiły poza granicami RP, w sytuacji niemożności transkrypcji ze względu na przesłankę z art. 107 ust. 2 — w formie czynności materialno-technicznej. Do wniosku o rejestrację dołącza się dokument, który potwierdza zdarzenie rejestrowane, ponadto w odniesieniu do rejestracji urodzenia konieczne będzie przedstawienie dokumentu identyfikującego matkę dziecka. Z projektu wynika, że będzie tutaj chodziło o przedłożenie dokumentu umożliwiającego identyfikację biologicznej matki dziecka, gdyż w projektowanym art. 2 ust. 2 zaznaczono, iż pojęcia użyte w ustawie (małżeństwo, matka, ojciec, rodzice, przysposobienie) należy rozumieć w znaczeniu nadanym przepisami k.r.o. Jeśli przedstawienie takich dokumentów okaże się niemożliwe, konieczne będzie stosowanie art. 62 ust. 3 pkt 2 — dotyczącego sporządzenia aktu urodzenia na podstawie orzeczenia sądu opiekuńczego. Wprowadzenie instytucji rejestracji w formie czynności materialno-technicznej stanowić ma alternatywny sposób uzyskania polskiego aktu urodzenia w sytuacji niemożności dokonania transkrypcji. Jak zauważył RPO, wprowadzenie takiej możliwości prowadzić będzie w konsekwencji do tego, że w obrocie będą dwa akty — zagraniczny i krajowy, które różnić się będą treścią, co jest niedopuszczalne w kontekście pewności prawa i zaufania do danych zawartych w rejestrach publicznych⁶⁰.

W odniesieniu do zagadnienia transkrypcji obligatoryjnej i problematycznego art. 104 ust. 5 p.a.s.c. projekt w pewnym sensie poprawia czytelność przepisu, jasno precyzując przesłanki konieczności dokonania takiej transkrypcji. Przepis ten w nowym brzmieniu, zgodnie z uzasadnieniem projektu, wyłącza obligatoryjność transkrypcji w przypadku niemożności jej dokonania ze względu na zaistnienie przesłanek z art. 107 p.a.s.c., co ma prowadzić do ułatwienia procedury ubiegania się o dokumenty tożsamości bądź nadanie numeru PESEL w przypadkach, gdy transkrypcja ta będzie niemożliwa.

⁵⁸ *Ibidem*, s. 8.

⁵⁹ *Ibidem*, s. 6.

⁶⁰ *Ibidem*, s. 12.

Warto także zwrócić uwagę na katalog przesłanek odmowy dokonania transkrypcji z art. 107 p.a.s.c., który to katalog został znacząco rozszerzony. Poza klauzulą porządku publicznego — która pozostała w projektowanym przepisie — dodano też między innymi przesłankę stanowiącą o odmowie transkrypcji w sytuacji, gdy wpisy w zagranicznym akcie dotyczące między innymi ojca i matki pozostają w sprzeczności ze znaczeniem nadanym im w k.r.o., a także gdyby dokument zagraniczny potwierdzał zdarzenia inne niż wymienione w art. 2 ust. 4 p.a.s.c. — a więc urodzenie obejmujące pochodzenie dziecka od kobiety i mężczyzny.

Podsumowując: w kontekście zagadnienia transkrypcji wprowadzenie przedstawionych zmian prowadzić ma do tego, że każdy urodzony za granicą obywatel polski będzie mieć możliwość uzyskania polskiego aktu urodzenia. W sytuacji niedopuszczalności dokonania transkrypcji zaproponowano alternatywne rozwiązania: tryb rejestracji urodzenia jako czynności materialno-technicznej z art. 99 p.a.s.c albo zgodnie z projektowanym art. 62 p.a.s.c. przez sporządzenie aktu na podstawie orzeczenia sądu opiekuńczego.

W tym miejscu należy też wspomnieć o zmianach proponowanych w ustawie z dnia 6 sierpnia 2010 roku o dowodach osobistych. Projekt przewiduje, że w dokumentach wydanych na podstawie zagranicznych aktów urodzenia niepodlegających transkrypcji ze względu na przesłankę z projektowanego art. 107 ust. 2 p.a.s.c. nie zamieszcza się imion rodziców takiej osoby. W przestrzeni publicznej będą więc istnieć dwa rodzaje dowodów — jedno zawierające imiona rodziców posiadacza dokumentu, inne nieuwzględniające tych danych. Jak można przeczytać w krytycznych uwagach do projektu, zgłoszonych przez Stowarzyszenie Sędziów Polskich „Iustitia”, wprowadzenie takiego rozwiązania będzie napiętnowywać „posiadacza dokumentu, uznając go za osobę, której tożsamość, więzi rodzinne należy utajnić”⁶¹. Podobnie stwierdził prezes Sądu Apelacyjnego w Poznaniu, uznając, że rozwiązanie takie jest stygmatyzujące i dyskryminujące⁶².

Uwagi końcowe

Poczynione rozważania prowadzą do wniosku, że w obecnym stanie prawnym dzieci pochodzące od rodziców jedнопłciowych mierzą się w Polsce ze znacznymi utrudnieniami w realizacji swoich praw — takich jak uzyskanie dokumentów tożsamości czy nadanie numeru PESEL. Powyższy stan rzeczy jest konsekwencją istnienia instytucji transkrypcji obligatoryjnej oraz stosowania klauzuli porządku publicznego jako przesłanki prowadzącej do odmowy dokonania transkrypcji. Skutkiem powyższych rozwiązań prawnych małoletni obywatel RP urodzony za

⁶¹ <https://www.iustitia.pl/dzialalnosc/opinie-i-raporty/4474-uwagi-do-projektu-ustawy-o-zmianie-ustawy-kodeks-rodzinny-i-opiekunczy-oraz-niektorych-innych-ustaw-ud292> (dostęp: 12.12.2022).

⁶² <https://legislacja.rcl.gov.pl/projekt/12359960/katalog/12881524> (dostęp: 12.12.2022).

granicą i legitymujący się aktem urodzenia, w którym jako rodzice widnieją osoby tej samej płci, pozbawiony jest możliwości realizacji uprawnień przysługujących mu z mocy obywatelstwa — jak na przykład ochrony zdrowia, dostępu do oświaty oraz prawa do swobodnego przemieszczania się i pobytu na terytorium państw członkowskich, które to uprawnienia wynikają z regulacji unijnych. Podjęcie uchwały NSA z dnia 2 grudnia 2019 roku zamknęło drogę kreowanej w judykaturze linii orzeczniczej, która przyznawała prymat prawom dziecka i dopuszczała transkrypcję problematycznych aktów urodzenia. Sytuacji nie rozwiązały też zaproponowane przez NSA w uzasadnieniu uchwały rozwiązania umożliwiające załatwianie administracyjnych spraw dzieci, gdyż praktyka organów administracyjnych pozostaje niezmienna. Urzędnicy, opierając się na aktualnym stanie prawnym, odmawiają dokonywania transkrypcji, a dzieci w dalszym ciągu pozbawiane są przysługujących im uprawnień. Szerokim echem w przestrzeni publicznej odbiło się jednak orzecznictwo TSUE, dzięki czemu ustawodawca dostrzegł konieczność podjęcia inicjatywy legislacyjnej w celu definitywnego rozwiązania tej materii. Projekt ustawy nowelizującej, będący obecnie na etapie opiniowania, w założeniu powinien zabezpieczać interesy dzieci, w rzeczywistości jednak można mieć co do tego wątpliwości. Projektodawca zaproponował rozwiązanie problematycznej kwestii transkrypcji przez wprowadzenie alternatywnych możliwości uzyskania polskiego dokumentu stanu cywilnego. Niestety zaprezentowany projekt zawiera także wiele rozwiązań, które nie zasługują na aprobatę i przeczą próbie dostosowania polskiego systemu do zmieniającej się na świecie rzeczywistości prawnej i społecznej. Instytucje zaświadczeń oraz anonimizacji danych rodziców dzieci par jedнопłciowych w dokumentach tożsamości stoją w sprzeczności z postanowieniami Konwencji o prawach dziecka, która stanowi o zakazie dyskryminacji ze względu na status prawny rodziców dziecka. Sprzeczność wyłania się nawet z samego uzasadnienia projektu, gdzie wskazano jako jeden z głównych celów nowelizacji doprowadzenie do zrównania sytuacji prawnej wszystkich dzieci niezależnie od tego, jakim aktem urodzenia się legitymują. Natomiast na tle kontrowersyjnych propozycji pozytywnie należy ocenić próbę rozwiązania problemu transkrypcji. Jej dokonanie nadal będzie nastrożać większych trudności w przypadku dzieci par jedнопłciowych, jednakże zgodnie z zapewnieniami projektodawcy w rezultacie wprowadzonych regulacji każdy urodzony poza granicami RP obywatel polski będzie miał możliwość uzyskania polskiego aktu urodzenia — co w obecnym stanie prawnym nie było możliwe do osiągnięcia.

Bibliografia

Literatura

- Drewniowska K., *Glosa do uchwały Naczelnego Sądu Administracyjnego z dnia 2 grudnia 2019 roku, sygn. II OPS 1/19*, „Przełęcz Prawa i Administracji” 127, 2021.
- Mostowik P., *O żądaniach wpisu w polskim rejestrze stanu cywilnego zagranicznej fikcji prawnej pochodzenia dziecka od „rodziców jedнопłciowych”*, „Forum Prawnicze” 2019, nr 6 (56).

- Pawliczak J., *Odmowa transkrypcji zagranicznego aktu urodzenia dziecka, w którym jako rodziców wskazano dwie kobiety. Glosa do uchwały NSA z dnia 2 grudnia 2019 r., II OPS 1/19, „Państwo i Prawo” 2021, nr 1.*
- Prawo prywatne międzynarodowe. Komentarz*, red. M. Pazdan, Warszawa 2018.
- Przyśliwska-Urbaneck E., [w:] *Kolizyjne i procesowe aspekty prawa rodzinnego*, red. J. Gołaczyński, W. Popiołek, Warszawa 2019.
- Sadowski P., *Glosa do wyroku NSA z dnia 10 października 2018 r., II OSK 2552/16, „Ius Novum” 14, 2020, nr 1.*
- Tadla T.J., *Transkrypcja aktu stanu cywilnego. Glosa do uchwały NSA z dnia 2 grudnia 2019 r., II OPS 1/19, „Państwo i Prawo” 2022, nr 3 (77).*
- Wojewoda M., *Zagraniczne rodzicielstwo osób jednej płci a rejestracja stanu cywilnego w Polsce. Glosa do uchwały NSA z dnia 2 grudnia 2019 r., II OPS 1/19, „Europejski Przegląd Sądowy” 2020, nr 8.*
- Wypych P., *Charakter prawny transkrypcji aktu stanu cywilnego sporządzonego za granicą*, „Kwartalnik Prawa Prywatnego” 2003, nr 1.
- Zachariasiewicz M., *Klauzula porządku publicznego jako instrument ochrony materialnoprawnych interesów i wartości fori*, wyd. 1, Warszawa 2018, Legalis.
- Zachariasiewicz M., *Transkrypcja aktów urodzenia dzieci par jedнопłciowych*, „Studia Prawno-Ekonomiczne” 111, 2019.

Akty prawne

- Konstytucja Rzeczypospolitej Polskiej z dnia 2 kwietnia 1997 roku (Dz.U. z 1997 r. Nr 78, poz. 483 z późn. zm.).
- Konwencja o prawach dziecka z dnia 20 listopada 1989 roku (Dz.U. z 1991 r. Nr 120, poz. 526).
- Ustawa z dnia 25 lutego 1964 roku Kodeks rodzinny i opiekuńczy (tekst jedn. Dz.U. z 2020 r. poz. 1359).
- Ustawa z dnia 17 listopada 1964 roku Kodeks Postępowania Cywilnego (Dz.U. z 1964 r. Nr 43, poz. 296, tekst jedn. Dz.U. z 2021 r. poz. 1805).
- Ustawa z dnia 6 sierpnia 2010 roku o dowodach osobistych (tekst jedn. Dz.U. z 2022 r. poz. 671).
- Ustawa z dnia 24 września 2010 roku o ewidencji ludności (tekst jedn. Dz.U. z 2022 r. poz. 1191 z późn. zm.).
- Ustawa z dnia 4 lutego 2011 roku — Prawo prywatne międzynarodowe (tekst jedn. Dz.U. z 2015 r. poz. 1792).
- Ustawa z dnia 28 listopada 2014 roku Prawo o aktach stanu cywilnego (tekst jedn. Dz.U. z 2022 r. poz. 1681 z późn. zm.).
- Ustawa z dnia 27 stycznia 2022 roku o dokumentach paszportowych (Dz.U. poz. 350 z późn. zm.).
- Projekt ustawy z dnia 9 maja 2022 roku o zmianie ustawy — Kodeks rodzinny i opiekuńczy oraz niektórych innych ustaw.
- Traktat o Unii Europejskiej (Dz.U. z 2004 r. Nr 90, poz. 864/30 z późn. zm.).
- Traktat o funkcjonowaniu Unii Europejskiej (Dz.U. z 2004 r. Nr 90, poz. 864/2 z późn. zm.).
- Karta praw podstawowych Unii Europejskiej (Dz.U. UE. C. z 2007 r. Nr 303 z późn. zm.).
- Dyrektywa 2004/38/WE Parlamentu Europejskiego i Rady z dnia 29 kwietnia 2004 roku w sprawie prawa obywateli Unii i członków ich rodzin do swobodnego przemieszczania się i pobytu na terytorium Państw Członkowskich, zmieniająca rozporządzenie (EWG) nr 1612/68 i uchylająca dyrektywy 64/221/EWG, 68/360/EWG, 72/194/EWG, 73/148/EWG, 75/34/EWG, 75/35/EWG, 90/364/EWG, 90/365/EWG i 93/96/EWG (Dz.U. UE. L. z 2004 r. Nr 158).
- Regulamin postępowania przed Trybunałem Sprawiedliwości (Dz.U. UE. L. z 2012 r. Nr 265, z późn. zm.).

Orzecnictwo

- Postanowienie SN z 16 marca 2007 roku, III CSK 380/06, LEX nr 457689.
 Postanowienie TSUE z 24 czerwca 2022 roku, C-2/21, ECLI:EU:C:2022:502.
 Uchwała NSA z 2 grudnia 2019 roku, II OPS 1/19, ONSAiWSA 2020, nr 2, poz. 11.
 Uchwała SN (7) z 20 listopada 2012 roku, III CZP 58/12, OSNC 2013, nr 5, poz. 55.
 Wyrok NSA z 17 grudnia 2014 roku, II OSK 1298/13, LEX nr 1772336.
 Wyrok NSA z 20 czerwca 2018 roku, II OSK 1808/16, LEX nr 2513922.
 Wyrok NSA z 10 października 2018 roku, II OSK 2552/16, LEX nr 2586953.
 Wyrok TK z dnia 28 kwietnia 2003 roku, K 18/02, OTK-A 2003, nr 4, poz. 32.
 Wyrok TS z 14 grudnia 2021 roku, C-490/20, *V.M.A. przeciwko Stolichna obshtina, rayon „Pancharevo”*, LEX nr 3271868.
 Wyrok WSA w Gliwicach z 6 kwietnia 2016 roku, II SA/GI 1157/15, LEX nr 2035383.
 Wyrok WSA w Łodzi z 14 lutego 2013 roku, III SA/Łd 1100/12, LEX nr 1287159.
 Wyrok WSA w Poznaniu z 5 kwietnia 2018 roku, II SA/Po 1169, LEX nr 2478177.

Źródła internetowe

- https://europa.eu/youreurope/citizens/family/couple/registered-partners/index_pl.htm.
<https://bip.brpo.gov.pl/pl/content/rpo-dzieci-ze-zwiazkow-osob-jednej-plci-bez-prawa-do-polskich-dokumentow>.
<https://bip.brpo.gov.pl/pl/content/rpo-polskie-dokumenty-i-dla-dzieci-z-zagranicznych-zwiazkow-osob-jednej-plci>.
<https://bip.brpo.gov.pl/pl/content/mc-o-peselu-dowodzie-dla-dzieci-z-zagranicznym-aktem-urodzenia-w-zwiazku-jednoplciowym>.
<https://bip.krakow.wsa.gov.pl/287/komunikat-w-sprawie-o-sygn-iii-sakr-121719.html>.
<https://legislacja.rcl.gov.pl/projekt/12359960/katalog/12881524>.
<https://bip.brpo.gov.pl/pl/content/rpo-dzieci-zwiazki-jednoplciowe-dokumenty-ms-projekt-opinia>.
<https://www.iustitia.pl/dzialalnosc/opinie-i-raporty/4474-uwagi-do-projektu-ustawy-o-zmianie-ustawy-kodeks-rodzinny-i-opiekunczy-oraz-niektorych-innych-ustaw-ud292>.